

УДК 005:334

JEL L10, D20, O10

DOI 10.32782/2786-765X/2025-8-9

Лезіна А.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0516-6598>

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

У статті представлено шляхи розвитку методології економічної безпеки підприємств. Мета полягає в обґрунтуванні розвитку сучасних напрямків методології, що формуються під впливом невизначеності та цифровізації бізнес-середовища, шляхом представлення авторського бачення складної динамічної багаторівневої системи сучасної методології економічної безпеки підприємств. В роботі описані аспекти цифровізації, що мають вплив на методологію, а саме – оцифрування та відстеження даних, гіперзв'язок, спільний доступ до даних та корегована за потреби персоналізації. В статті автором продемонстровано складові системи: методи, інструменти, методики, принципи та постулати, що забезпечується системністю та комплексністю реалізації відповідних дій. При цьому останні можуть реалізовуватись на 2 рівнях одночасно: трансцендентному та іманентному, за умов їх постійного стійкого взаємозв'язку і взаємодоповнення. Також автором акцентовано увагу на гармонізації процесів виявлення, оцінки та протидії загрозам економічній безпеці.

Ключові слова: економічна безпека, методологія, методики, підприємства, невизначеність, цифровізація.

Постановка проблеми. В теперішній час базові принципи теорії все більше потребують змін, адже стрімке впровадження діджиталізації спонукає до оновлених підходів щодо ключових концепцій. Також варто звернути увагу, що бізнес-середовище останніх років має постійний невизначений стан і на даний час не можна стверджувати, що усталені підходи минулого століття мають своє широке та адаптивне розповсюдження на практиці, саме тому теоретичні положення економічних явищ мають бути вдосконалені та відповідати вимогам сучасності. Недосконалість застосування класичних підходів має важкі та серйозні наслідки для підприємств. Адже теорія та методологія економічної безпеки є запорукою постійного сталого розвитку будь якого суб'єкту господарювання, відповідно прогалини, що утворились у невідповідності між теорією та практикою мають бути мінімізовані.

Саме для цього достатньо вагомим аспектом є вивчення питань впливу цифровізації та невизначеності на методологію економічної безпеки підприємств. Враховуючи сучасні підходи, варто сказати що лише використання наявних ресурсів з метою досягнення бажаних результатів в майбутньому не може гарантувати належного рівня економічної безпеки підприємствам. В такому випадку варто звернути увагу на те, що методологію зміцнення економічної безпеки правомірно розглядати

як вчення не тільки про відповідні методи, а й їх структуру, послідовність і логіку застосування, а також принципи їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку теорії «економічна безпека підприємства» присвячена велика кількість наукових праць. Так серед найбільш розповсюджених думок вчених варто звернути увагу на ті що висвітлюють поняття – Зайченко К.С., Діма Н.І. [1], фактори впливу та забезпечення даного економічного явища – Барташевська Ю.М. [2], методологічне підґрунтя – Корчевська Л.О. [3], Потапюк І.П. [4] та інші. У багатьох роботах враховується вплив зовнішніх та внутрішніх чинників розвитку підприємства на забезпечення та зміцнення його економічної безпеки, відображаються різні підходи до опису та пояснень щодо інструментарію здійснення процесів, але широко коло наявних думок тільки підтверджує їх різноманітність і нажалі на даний час відсутність усталеного підходу. А в площині сучасних змін та адаптивності до цифровізації середовища та його мінливості, то наявні лише поодинокі наукові здобутки щодо застосування лише інструментарію сучасних інформаційних технологій.

Метою статті є розширення методології економічної безпеки підприємств з врахуванням умов невизначеності економічного середовища та розвитку сучасних досягнень щодо цифровізації інструментального підґрунтя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загроза порушень усталених стереотипів щодо незмінності методів забезпечення економічної безпеки була і залишається однією з причин застосування методології виключно до її прикладного розуміння, без особливого опису протиріч, що виникають між її компонентами, не кажучи вже про побудову вектора її подальшого розвитку.

У свою чергу, формування такої методології зміцнення економічної безпеки підприємств, яка могла б бути реалізована в різних галузях економіки з урахуванням їхньої специфіки, адаптованої за допомогою різних інструментів управлінського, проектного, фінансового, виробничого, технічного господарювання, є вкрай актуальним завданням для наукового розвитку з наступним практичним застосуванням.

Однак, очевидно, що ключове значення для розвитку економічної безпеки в умовах невизначеності набувають питання моделювання її методології, на реалізації якої ґрунтується розвиток суб'єктів господарювання. Саме методологія «впроваджується» у діяльність підприємства, що є обґрунтуванням його подальшого розвитку.

При цьому необхідність теоретико-методологічного осмислення будь-якого процесу, в тому числі й зміцнення економічної безпеки, на нашу думку, лежить у самій дефініції поняття «методологія». У рамках представленого дослідження немає особливої необхідності в критичному аналізі даної дефініції, адже даному питанню щороку і так приділяється значна увага вчених (причому як економістів, так і філософів). Зазначимо, що тривалий час методологія розглядалася і продовжує розглядатися як вчення про методи або їхню сукупність (про це свідчать результати аналізу поняття, представлених у словниках та спеціальній науковій літературі [6–10]).

При цьому нерідко під методологією розуміється якийсь підхід до вирішення будь-яких завдань, зводячи її навіть не до сукупності методів, а до окремої методики. Стосовно нашої проблематики дослідження, цілком очевидно, що методологія не може зводитися тільки до сукупності методів або окремих методик, які, як не можна не відзначити, перебувають у постійному розвитку через виникнення нових загроз економічній безпеці та особливо під впливом умов невизначеності середовища господарювання. А також слід зазначити, що в сучасному суспільстві умови цифровізації економіки набувають особливої актуальності та затребуваності для вивчення.

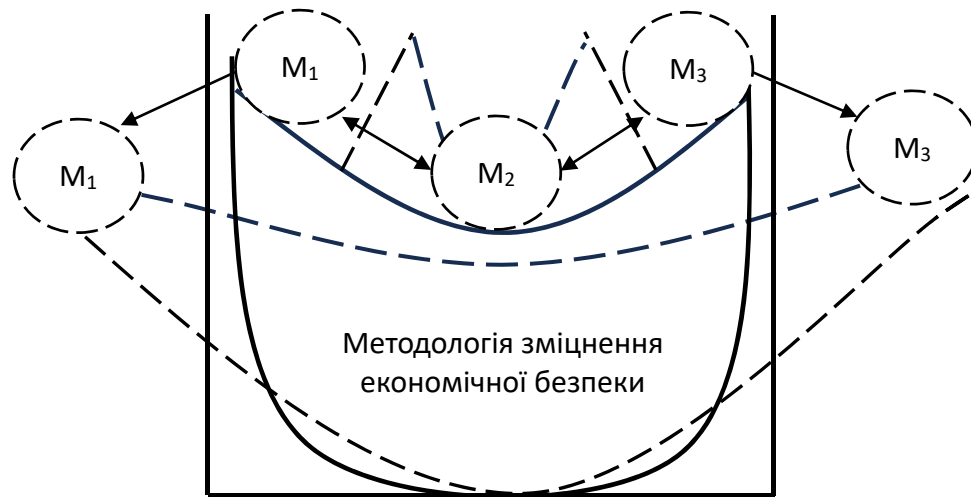
У зв'язку з цим методологію зміцнення економічної безпеки правомірно розглядати як вчення не тільки про відповідні методи, а й їх структуру, послідовність і логіку застосування, а також принципи їх реалізації. Однак, говорячи про структуру та послідовність таких методів, наразі варто відійти від загальноприйнятої їх класифікації (загальнонаукові, специфічні тощо) і повернутися до метатеорії господарського порядку, в рамках якої економічна безпека може розглядатися як наукова теорія, практична діяльність, навчальна дисципліна.

Важко посперечатися з тим, що методи розвитку теорії, практичних навичок, поширення знань можуть бути ідентичними, незважаючи на можливість їх взаємного застосування, що стосується загальнонаукових методів. Однак сама по собі розрізненість сукупності таких методів не може вважатися єдиною методологією зміцнення економічної безпеки підприємств. Для цього необхідне не лише чітке визначення траєкторій їхнього перетину та взаємного впливу, а й розуміння сучасної логіки та причин їх застосування.

Сучасна методологія зміцнення економічної безпеки повинна розроблятися з урахуванням невизначеності та впровадження цифровізації, в іншому випадку розвиток одних методів відставатиме від інших, що схематично показано на рис. 1.

Враховуючи той факт, що невизначеність за своєю природою має різні форми прояву в сучасних умовах господарювання широко застосовуються інструменти цифровізації. Теоретично і практично вони можуть мати різноманітні форми прояви (від застосування окремих програмних продуктів до розробки «самостійних» цифрових концепцій). На даний момент існує низка технологій цифровізації, які застосовуються для забезпечення економічної безпеки. В результаті аналізу наукової літератури [11–15] до таких технологій слід віднести:

- оцифрування та відстеження даних, пов'язаних з необхідністю застосування методології, що дозволяє використовувати сучасні інформаційні технології та продукти, доступ до яких може бути наданий віддалено та дистанційно (в т.ч. йдеться про хмарні технології);
- гіперзв'язок, внаслідок якого методологія активніше вдосконалюється, оскільки відбувається постійний обмін досвідом та знаннями між суб'єктами, які її реалізують (тут особливу актуальність у сучасних умовах мають цифрові платформи, в рамках яких відбувається зворотний зв'язок влади та бізнесу, влади та суспільства тощо);

Умовні позначення:

M_1, M_2, M_3 – методи забезпечення економічної безпеки (розвиток теорії, практичні навички, розповсюдження знань відповідно);

————— – умовні межі стану невизначеності в економіці;

- - - - - – траєкторії розвитку методології.

Рис. 1 Умовні межі розвитку методології економічної безпеки в умовах невизначеності

Джерело: розробка автора

– спільний доступ та використання даних передбачає застосування єдиних інформаційних технологій та програмних продуктів для розвитку методології та вдосконалення її структури та змісту;

– персоналізація пов'язана з можливістю коригування та відбору необхідних методів, що максимально враховують специфіку зміцнення економічної безпеки, оскільки значні обсяги інформації та програмних продуктів знаходяться у вільному доступі.

У свою чергу, зазначені технології цифровізації розширюють межі як методів наукового пізнання, практичної діяльності, навчальної дисципліни, так і єдиної методології, в рамках якої відбувається їхнє поєднання. При цьому саме за допомогою таких атрибутів розширюються межі «діючої» методології, оскільки актуалізується необхідність її розвитку та вдосконалення. Інакше кажучи, розвиток будь-яких методів у межах єдиної методології неминує призводити до формування взаємозв'язку з-поміж них, що має прояв у їх гармонізації.

Відповідно, інтерпретація вищесказаного у площину методології зміцнення економічної безпеки дозволяє: дотримуватись єдиних позицій при формуванні окремих методик та/або їх структурних елементів; вийти за межі «вузького» розуміння методології лише як сукупності методів, за допомогою опису траєкторій їх перетину та взаємного впливу; обґрунтувати логіку розвитку методів

(методик), що відображають діалектику розвитку підприємства за рахунок зміцнення його економічної безпеки.

Вищесказане підкреслює, що будь-яка сучасна методологія, у тому числі й досліджувана нами, не може бути зведена лише до сукупності методів, навіть з урахуванням їхньої адаптації в силу очевидної різноманітності (як для розробки наукових теорій, навчальних дисциплін, так і практичної діяльності). Саме методологія дозволяє розробляти механізми, визначати можливості та перспективи формування нових знань, а також висувати вимоги до них за допомогою системи принципів та постулатів.

Погодимось з Тулайдан В. [16], яка у структурі методології виділяє дві складові: «інструментальну, в рамках якої формуються вимоги, що забезпечують перебіг розумових та практичних операцій, які визначають не зміст, а хід думок та дій; конструктивну, спрямовану на приріст знань, що відповідають новому змісту...». Іншими словами, перша складова зводить методологію до сукупності методів пізнавальної діяльності та вимог суб'єктів до неї. Друга складова відображає необхідність постійного обґрунтування застосування тих чи інших методів, що відповідають певним принципам чи загальновідомим твердженням (постулатам).

Виходячи із зазначених складових, у ході дослідження варто запропонувати структуру

методології зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах невизначеності. При цьому виділені структурні елементи відповідають логіці розгляду економічної безпеки як наукова теорія, навчальна дисципліна, практична діяльність. Таким чином, складна динамічна багаторівнева система методології економічної безпеки включає наступні компоненти:

1. Методи: загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, абстрагування, конкретизація тощо), запозичені з інших наук (статистичні, кібернетичні, економіко-математичні, педагогічні тощо), специфічні (документального) і фактичного контролю, обробки та узагальнення результатів контролю тощо).

2. Інструменти: концепції, проекти (у тому числі державно-приватного партнерства), положення (кодекси), методичні рекомендації щодо зміцнення економічної безпеки.

3. Методики: виявлення, оцінки, протидії загрозам економічній безпеці.

4. Принципи: виявлення загроз економічній безпеці (своєчасності, об'єктивності, гнучкості), оцінки загроз економічній безпеці (оперативності, сумісності, прогнозованості), протидії загрозам економічній безпеці (безперервності, послідовності, економічності).

5. Постулати: 1) інтереси осіб, які реалізують методи зміцнення економічної безпеки можуть не збігатися; 2) методи зміцнення економічної безпеки динамічні та повинні постійно вдосконалюватися; 3) методи зміцнення економічної безпеки мають бути регламентовані та уніфіковані.

Характерною особливістю методів зміцнення економічної безпеки є використання їх цілої сукупності, що склалася галуззю економічних знань або заснована на досягненні суміжних наук (господарського контролю, економічного аналізу, педагогіки тощо). При цьому специфічність методів забезпечується лише системністю та комплексністю реалізації контрольних процедур за допомогою комбінованого використання різних методів документального та фактичного контролю, а також методів обробки та узагальнення його результатів.

Однак, говорячи про всю сукупність методів зміцнення економічної безпеки як елементів однойменної методології, слід зазначити, що вони можуть розглядатися на 2 рівнях: трансцендентному та іманентному.

Перший з них пов'язаний із застосуванням філософських, загальнонаукових та педагогічних методів, які створюють так звані регулятиви відповідної наукової теорії

з урахуванням особливостей та специфіки пізнання економічних явищ та процесів, взаємодії філософії, педагогіки та економіки.

На другому застосовуються методи, які безпосередньо пов'язані з практичною діяльністю із зміцнення економічної безпеки підприємств. Йдеться про специфічні методи (документального та фактичного контролю, обробки та узагальнення результатів контролю тощо) та методи, запозичені з інших наук (статистичних, економіко-математичних тощо).

Підкреслимо, що між двома рівнями спостерігається постійний стійкий взаємозв'язок і взаємозумовленість як застосування методів міждисциплінарних досліджень, так і інтеграції науки в практику, і навпаки. Важко посперечатися про те, що застосування виключно загальновідомих методів контролю є основою зміцнення економічної безпеки. Однак у рамках окремих методик таким методам може відводитися головна роль у процесах зміцнення економічної безпеки в умовах невизначеності. Крім того, при розробці будь-якої методології (у тому числі й досліджуваної нами) для наукового середовища важливим моментом є розуміння того, що її елементи можуть бути адаптовані до специфіки функціонування різних підприємств. Іншими словами, саме за допомогою суб'єктивності та адаптивності реалізується уніфікація зміцнення економічної безпеки підприємств.

Особливе значення у запропонованій структурі методології мають саме методики виявлення, оцінки та протидії загрозам економічній безпеці зі своєю сукупністю прийомів та способів, що знаходить своє відображення у нормативно-довідковій документації. Така документація може розглядатися як інструменти досліджуваної нами методології.

Очевидно, що значущість економічної безпеки в умовах невизначеності лише зростатиме, наголошуючи на гострій необхідності розвитку відповідних методів, зокрема, та методології, загалом. Саме тому процес її гармонізації слід вважати перспективним напрямом наукових досліджень. Однак, незважаючи на те, що термін «гармонізація» використовується досить часто, уваги його сутності в ході досліджень приділяється недостатньо.

Так, для нашого подальшого дослідження становлять інтерес роботи, в яких вчені досліджують не лише логіку та особливості гармонізації (на прикладі економічних інтересів, відносин, планування [17, 18], підходів до управління економічними системами різних рівнів [19, 20], економічної політики [21, 22], законодавства та регулювання суспільних процесів [23, 24]), але й підкреслюють її значення

для соціально-економічних відносин в цілому та розвитку підприємств зокрема.

Окремо зазначимо, що привертає увагу дослідження Ляшенко О.М. [25], присвячене особливостям гармонізації процесів на підприємствах як обґрунтування забезпечення його економічної безпеки. Результати, отримані автором, свідчать, що будь-яка гармонізація, стосовно економічної безпеки, зводиться до встановлення гранично допустимого її рівня з урахуванням реалізації єдиних способів, обраних задля досягнення завдань із її забезпечення.

Гармонізація методології економічної безпеки повинна розглядатися як процес узгодження та впорядкування методик (в тому числі їх елементів), спрямованих на її зміцнення у вигляді виявлення, оцінки та протидії її загрозам, що особливо актуально в умовах невизначеності. Йдеться про методики, які, з одного боку, можуть бути застосовані на практиці в різних галузях економіки, а з іншого – науково обґрунтовані та підкріплені змістом відповідної навчальної дисципліни, сприяючи тим самим інтеграції теорії до практики та навпаки. Тут вкотре доречно підкреслити напрям нашого наукового пошуку, а саме – умови невизначеності в яких реалізуються процеси зміцнення економічної безпеки підприємств.

Гармонізація досліджуваної методології має здійснюватися поетапно, саме, лише тоді, коли її певний рівень досягнуто між елементами окремих методик (наприклад, виявлення загроз економічної безпеки). Тільки після

цього відбудеться гармонізація самих методик, положення яких відібуваються на особливостях підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Висновки. В результаті аналізу теоретичних напрацювань щодо методики зміцнення економічної безпеки підприємств було визначено, що умови невизначеності та цифровізація мають прямий вагомий вплив та супроводжують перетворення класичного усталеного підходу. А рамках дослідження була запропонована та описана складна динамічна багаторівнева система методології економічної безпеки, яка включає в себе: методи, інструменти, методики, принципи і постулати. Відповідно, інтерпретація вищесказаного у площину методології зміцнення економічної безпеки дозволяє: дотримуватись єдиних позицій при формуванні окремих методик та/або їх структурних елементів; вийти за межі «вузького» розуміння методології лише як сукупності методів, за допомогою опису траєкторій їх перетину та взаємного впливу; обґрунтувати логіку розвитку методів (методик), що відображають діалектику розвитку підприємства за рахунок зміцнення його економічної безпеки. В подальшому вбачаємо за доцільне обґрунтувати запропоновану систему методик зміцнення економічної безпеки підприємств та представити її графічне представлення, визначити економічне обґрунтування та довести організаційне впровадження в практику діяльності підприємств, що і буде полем наших подальших наукових та науково-практичних пошуків.

Бібліографічний список

1. Зайченко К. С., Діма Н. І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.90>
2. Барташевська Ю. М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 189–194.
3. Корчевська Л. О. Методологічні засади економічної безпеки підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність*. 2015. № 18. Том 1. С. 212–221.
4. Потапюк І. П. Теоретико-методологічні засади формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємств. *Економічний форум*. 2020. 1(4). С. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-16>
5. Прийма С. С., Міщук Н. В. Методологія дослідження соціально-економічних процесів: історичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2021. № 36. С. 130–134. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-36-23>
6. Зарицька Н. Методологія наукових досліджень як необхідний елемент інтелектуального економічного потенціалу сучасного науковця. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-25>
7. Рабада С. Поняття «методологія» та його структура. *«Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання» – 2015: матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції (Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя)*.
8. Мороз О. В., Карачина Н. П., Семцов В. М., Мирончук В. М. Методологія та методика теорії неспостережуваної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.6>

9. Лисенко А. М., Акімов С. С., Чадай Ю. В. Методологія, методика, метод: сутність поняття та особливості їх прояву у сфері податкового планування, аналізу та аудиту. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. № 3(70). С. 129–136. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-18>.
10. Коваль, О., Лишак, О. Характеристика цифрової трансформації економіки в умовах глобальних викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-72>
11. Череп О. Г., Дашко І. М., Бехтер Л. А., Підлісний Р. О. Переваги та виклики цифровізації економіки України. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. № 9(1). С. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-21>
12. Одотюк І. В. Розвиток цифрової економіки в Україні: підсумки імплементації прискореного сценарію та перспективні заходи розбудови інноваційної інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.10>
13. Чмерук Г. Г. Цифрова економіка як окремих сектор національної економіки держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 27(2). С. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-38>
14. Дергалюк Б. В. Вплив цифрової трансформації на забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 26. С. 65–58. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287057>
15. Тулайдан В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Ужгород, 2017. 105 с.
16. Жиленко К. М. Гармонізація економічних інтересів ТНК в умовах економіки нового типу. *Економічні науки*. 2018. № 4. С. 39–44.
17. Калиниченко М. П. Гармонізація економічних інтересів у системі маркетингового управління промисловим підприємством. *Економіка промисловості*. 2013. № 3 (63). С. 119–128.
18. Панкова Л. І. Консолідація та гармонізація економічних інтересів як детермінанти підвищення якості життя населення регіону. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. 2019. № 6. Том 30 (69). С. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-6-16>
19. Климчук М. М., Кухарук А. Д., Іванов Т. В., Редько К. Ю. Зміст та принципи економічної гармонізації інтересів промислових підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 24. С. 7–11. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274801>
20. Узбек Д. А. Національні економічні інтереси у процесах розвитку прогресивної моделі економіки. *Економіка і суспільство*. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-61>
21. Ковальченко С. В., Попова Т. В., Свиноус Н.І. Організаційно-економічні засади гармонізації економічних інтересів держави та фермерських господарств в інвестиційній сфері. *Агросвіт*. 2021. № 3. С. 9–15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.3.9>
22. Кравченко О. М. Гармонізація економічної системи. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 51–56.
23. Монастирський Г. В., Волосюк М. В. Гармонізація соціальних та економічних складових розвитку інфраструктури територіальних громад. *Регіональна економіка*. 2023. № 1(55). С. 86–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-86-95>
24. Лезіна А. В. Роль розвитку інновацій в процесах економічної безпеки підприємств. *Інвестиції*. 2024. № 9. С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.9.75>
25. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. Київ : Видавництво НІСД, 2015. 348 с.

References

1. Zaichenko K. S., Dima N. I. (2021) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta rol [Economic security of an enterprise: essence and role]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.90> (in Ukrainian)
2. Bartashevskaya Yu. M. (2016) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: faktory vplyvu ta shliakhy zabezpechennia [Economic security of the enterprise: influencing factors and ways of ensuring]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 7, pp. 189–194. (in Ukrainian)
3. Korchevska L. O. (2015) Metodolohichni zasady ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Methodological principles of economic security of enterprises]. *Finansovo-kredytna diialnist*. Vol. 18(1), pp. 212–221. (in Ukrainian)
4. Potapiuk I. P. (2020) Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia mekhanizmu zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Theoretical and methodological principles of forming a mechanism for ensuring the economic security of enterprises]. *Ekonomichni forum*. Vol. 1(4), pp. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-16> (in Ukrainian)
5. Pryima S. S., Mishchuk N. V. (2021) Metodolohiia doslidzhennia sotsialno-ekonomichnykh protsesiv: istorychnyi aspekt [Methodology for researching socio-economic processes: historical aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. Vol. 36, pp. 130–134. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-36-23> (in Ukrainian)
6. Zarytska N. (2023) Metodolohiia naukovykh doslidzen yak neobkhidnyi element intelektualnoho ekonomichnoho potentsialu suchasnoho naukovtsia [Scientific research methodology as a necessary

- element of the intellectual economic potential of a modern scientist]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-25> (in Ukrainian)
7. Rabada S. (2015) Poniattia “metodolohiia” ta yoho struktura [The concept of “methodology” and its structure]. *Pryrodnychi ta humanitarni nauky. Aktualni pytannia* – 2015: materialy VIII Vseukrainskoi studentskoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii (Ternopil'skyi natsionalnyi tekhnichniy universytet im. I. Puliuia). (in Ukrainian)
 8. Moroz O. V., Karachyna N. P., Semtsov V. M., Myronchuk V. M. (2021) Metodolohiia ta metodyka teorii nesporezhuvanoi ekonomiky [Methodology and techniques of the theory of unobserved economics]. *Efektivna ekonomika*. Vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.8.6> (in Ukrainian)
 9. Lysenko A. M., Akimov S. S., Chadai Yu. V. (2023) Metodolohiia, metodyka, metod: sutnist poniattia ta osoblyvosti yikh proiavu u sferi podatkovoho planuvannia, analizu ta audytu. Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom [Methodology, technique, method: the essence of the concept and the features of their manifestation in the field of tax planning, analysis and audit.]. *Ekonomichni nauky*. Vol. 3(70), pp. 129–136. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-18> (in Ukrainian)
 10. Koval, O., Lyshak, O. (2024) Kharakterystyka tsyfrovoy transformatsii ekonomiky v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Characteristics of the digital transformation of the economy in the face of global challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vol. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-72> (in Ukrainian)
 11. Cherep O. H., Dashko I. M., Bekhter L. A., Pidlisnyi R. O. (2024) Perevahy ta vyklyky tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy [Advantages and challenges of digitalization of the Ukrainian economy.]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 9(1), pp. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-21> (in Ukrainian)
 12. Odotiuk I. V. (2020) Rozvytok tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini: pidsumky implementatsii pryskorenoho stsenariiu ta perspektyvni zakhody rozbudovy innovatsiinoi infrastruktury [Development of the digital economy in Ukraine: results of the implementation of the accelerated scenario and promising measures for the development of innovation infrastructure]. *Efektivna ekonomiky*. Vol. 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.10> (in Ukrainian)
 13. Chmeruk H. H. (2019) Tsyfrova ekonomika yak okremyi sektor natsionalnoi ekonomiky derzhavy [Digital economy as a separate sector of the national economy of the state]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vol. 27(2), pp. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-38> (in Ukrainian)
 14. Derhaliuk B. V. (2023) Vplyv tsyfrovoy transformatsii na zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The impact of digital transformation on ensuring the economic security of an enterprise]. *Ekonomichni visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy “Kyivskiy politekhnichnyi instytut”*. Vol. 26, pp. 65–58. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287057> (in Ukrainian)
 15. Tulaidan V. (2017) *Osnovy naukovykh doslidzen* [Basic scientific research]: Navchalnyi posibnyk. Uzhhorod. 105 s. (in Ukrainian)
 16. Zhylenko K. M. (2018) Harmonizatsiia ekonomichnykh interesiv TNK v umovakh ekonomiky novoho typu [Harmonization of economic interests of TNCs in the conditions of a new type of economy]. *Ekonomichni nauky*. Vol. 4, pp. 39–44. (in Ukrainian)
 17. Kalynychenko M.P. (2013) Harmonizatsiia ekonomichnykh interesiv u systemi marketynhovooho upravlinnia promyslovym pidpriemstvom [Harmonization of economic interests in the marketing management system of an industrial enterprise]. *Ekonomika promyslovosti*. Vol. 3 (63), pp. 119–128. (in Ukrainian)
 18. Pankova L. I. (2019) Konsolidatsiia ta harmonizatsiia ekonomichnykh interesiv yak determinanty pidvyshchennia yakosti zhyttia naseleennia rehionu [Consolidation and harmonization of economic interests as determinants of improving the quality of life of the region’s population.]. *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho*. Vol. 6(30), pp. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-6-16> (in Ukrainian)
 19. Klymchuk M. M., Kukharuk A. D., Ivanov T. V., Redko K. Yu. (2022) Zmist ta pryntsyipy ekonomichnoi harmonizatsii interesiv promyslovykh pidpriemstv [Content and principles of economic harmonization of interests of industrial enterprises.]. *Ekonomichni visnyk NTUU “Kyivskiy politekhnichnyi instytut”*. Vol. 24, pp. 7–11. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274801> (in Ukrainian)
 20. Uzbek D. A. (2023) Natsionalni ekonomichni interesy u protsesakh rozvytku prohresyvnoi modeli ekonomiky [National economic interests in the development of a progressive economic model]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-61> (in Ukrainian)
 21. Kovalchenko S. V., Popova T. V., Svyynous N.I. (2021) Orhanizatsiino-ekonomichni zasady harmonizatsii ekonomichnykh interesiv derzhavy ta fermerskykh gospodarstv v investytsiinii sferi [Organizational and economic principles of harmonizing the economic interests of the state and farms in the investment sphere]. *Ahrosvit*. Vol. 3, pp. 9–15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.3.9> (in Ukrainian)
 22. Kravchenko O. M. (2017) Harmonizatsiia ekonomichnoi systemy [Harmonization of the economic system]. *Ekonomika APK*. Vol. 11, pp. 51–56. (in Ukrainian)
 23. Monastyrskiy H. V., Volosiyuk M. V. (2023) Harmonizatsiia sotsialnykh ta ekonomichnykh skladovykh rozvytku infrastruktury terytorialnykh hromad [Harmonization of social and economic components of infrastructure development of territorial communities]. *Rehionalna ekonomika*. Vol. 1(55), pp. 86–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-86-95> (in Ukrainian)

24. Liezina A. V. (2024) Rol rozvytku innovatsii v protsesakh ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [The role of innovation development in the processes of economic security of enterprises]. *Inventsii*. Vol. 9, pp. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.9.75> (in Ukrainian)
25. Liashenko O. M. (2015) *Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: monohrafiia* [Conceptualization of the management of economic security of an enterprise: monograph]. Kyiv : NISD, 348 s. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 27.01.2025

Anastasiia Liezina

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Business Economics
and Entrepreneurship,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0516-6598>

WAYS TO DEVELOP A METHODOLOGY FOR ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES

The article analyzes established approaches to the methodology of economic security of enterprises. The purpose of the scientific research is to substantiate the development of modern directions of the methodology of economic security of enterprises, which are formed under the influence of uncertainty and digitalization of the business environment, as well as to present the author's vision of a complex dynamic multi-level system of the modern methodology of economic security of enterprises. The paper presents aspects of digitalization that have an impact on the methodology, namely – digitization and tracking of data, hyperlinking, shared access to data and personalization adjusted as needed. The presented factors of modern technological development have a positive effect on the improvement of the classroom methodology for strengthening the economic security of enterprises. As a result, the author presents the components of the system: methods, tools, techniques, principles and postulates, which is ensured only by the systematicity and complexity of the implementation of control procedures through the combined use of various methods of documentary and actual control, as well as methods of processing and generalizing its results. At the same time, the methods of this methodology can be implemented at 2 levels simultaneously: transcendental (regulations of the relevant scientific theory, taking into account the features and specifics of knowledge of economic phenomena and processes) and immanent (regulations related to practical activities to strengthen the economic security of enterprises). It has been determined that between the two levels there is a constant stable relationship and interdependence of both the application of interdisciplinary research methods and the integration of science into practice, and vice versa. Within the framework of the proposed methodology, the author focuses on the harmonization of the processes of identifying, assessing and countering threats to economic security with its set of techniques and methods. Harmonization of the studied methodology should be carried out in stages, namely, only when its certain level is achieved between the elements of individual methodologies.

Keywords: economic security, methodology, techniques, enterprises, uncertainty, digitalization.